

Inleiding

Het is dit jaar 750 jaar geleden dat de Perzische dichter-mysticus Jalal al-Din Rumi in Konya, het huidige Turkije, overleed. Een mooie gelegenheid voor ons, Asghar Seyed-Gohrab en Maarten Holtzapffel, om als gashoofdredacteurs een katern samen te stellen over Rumi. Rumi staat centraal in ons onderzoeksproject over het soefisme, een mystieke islamitische stroming.¹ Hij was een van de centrale figuren uit de islamitische geschiedenis die kritische vragen stelden over de meest heilige islamitische begrippen, doctrines en rituelen en die de traditionele islamitische visies ten opzichte van de bedevaart naar Mekka, het drinken van wijn, en homo-erotische relaties problematiseerden.

Rumi was eeuwenlang de meest gelezen dichter in het gebied dat zich uitstrekt van het huidige India tot aan de Balkan. Tot op de dag van vandaag weet zijn poëzie mensen te raken en citeren gewone mensen hem uit het hoofd. Sinds 1273 wordt zijn sterfdag elk jaar op 17 december in grote delen van Centraal-Azië, Turkije, Iran en Afghanistan herdacht. Deze dag wordt in het Perzisch *shab-e urs* ('huwelijksnacht') genoemd, aangezien Rumi zelf zijn heengaan beschreef als eenwording met zijn geliefde.

Rumi's oeuvre is enorm en kent zijn weerga niet in de westerse literatuur. Rumi heeft met 60.000 versregels meer geschreven dan Homerus, Shakespeare, Dante en Milton samen. Zijn gedichten bevatten zulke rijke formuleringen dat veel van zijn verzen spreekwoorden zijn geworden, zoals 'Als je waarheid zoekt, zoek dan binnenin jezelf', 'Je bent niet een druppel in de oceaan, je bent de oceaan in een druppel' of 'De grootste vijand van kennis is niet onwetendheid, het is de illusie van kennis'.² Mensen uit allerlei windstreken en alle lagen van de bevolking gebruiken deze poëzie als leidraad voor hun leven. Zijn woorden zijn zo krachtig, zijn beeldspraken en verhalen esthetisch zo rijk en zijn boodschap zo universeel dat ze mensen altijd en overal kunnen raken.

Dat Rumi ook populair is in het Westen heeft te maken met de ontkerkelijking en de opkomst van het ideaal van 'innerlijke groei'. Het is de combinatie

van spirituele persoonlijke groei, de schoonheid van zijn poëzie, de beknopte wijsheid en de nadruk op muziek en dans waardoor bijvoorbeeld popdiva's als Beyoncé (die haar zoon Rumi noemde) zich in zijn werk herkennen. Elk jaar verschijnen er nieuwe vertalingen van Rumi's gedichten en worden romans gepubliceerd die geïnspireerd zijn op zijn leven.³ Ook Nederland en Vlaanderen zijn in de ban van Rumi, met als recent voorbeeld het boek *Wat je zoekt, zoekt jou* van Kader Abdolah.⁴

Dat niet-islamitische westerlingen Rumi in hun hart sluiten heeft alles te maken met de aanname dat Rumi een zeldzame humanist was in de islamitische wereld. Sterker nog: Rumi wordt in newagekringen eigenlijk zelden neergezet als moslim. Door hem los te zien van zijn culturele, religieuze en literaire context negeren mensen echter de redenen waarom hij poëzie heeft geschreven. Zo gelden zijn invloedrijke *Spirituele Coupletten* in de islamitische wereld als 'de Koran in het Perzisch'. Zijn ideeën ontwikkelde hij in kritische dialoog met andere soefi's en dichters behorende tot de rijke Perzische literaire traditie, maar ook met orthodox-islamitische theologen van zijn tijd. Dit leidde tot de oprichting van een soefiorde vernoemd naar Rumi waar de hedendaagse dansende derwischen van afstammen.

Ter ere van Rumi's sterfjaar buigt een aantal specialisten zich in dit nummer van *ZemZem* over Rumi's leven, poëzie en filosofie, alsook over zijn populariteit vandaag de dag. De auteurs hebben de tijd genomen om deze rijke teksten te analyseren en te contextualiseren in de historische en culturele context van Rumi's tijd. Ook laten de auteurs zien hoe Rumi's poëzie als levende traditie nog steeds wordt gebruikt in de hedendaagse Iraanse politiek en samenleving. Daarnaast hebben we een paar delen uit Rumi's werk opgenomen in dit nummer, in de vertaling van wijlen Hans de Bruijn.

We hopen dat dit nummer verdieping biedt aan degenen die Rumi al langer kennen en dat het voor hen die Rumi hier voor het eerst ontmoeten, het begin zal zijn van een lange reis.

Asghar Seyed-Gohrab & Maarten Holtzapffel

Noten

- 1 ERC Advanced Grant-project *Beyond Sharia: The Role of Sufism in Shaping Islam*, uitgevoerd aan het Departement Filosofie en Religiewetenschap van de Universiteit Utrecht.
- 2 Uit: '100 quotes van Rumi', Meditatie Instituut Nederland (meditatieinstituut.nl).
- 3 Zie bijvoorbeeld Elif Shafak, *The Forty Rules of Love* (Londen: Penguin Books, 2009).
- 4 Prometheus, 2022.